

Vesmír (veškerenstvo, svět vůbec) a čas

Tomáš Akvinský začíná svůj text „O věčnosti světa“ (De aeternitate mundi) takto: „Předpokládejme, ve shodě s katolickou vírou, že svět měl počátek v čase“. Z dalšího výkladu hned vyplývá, že jde o to, zda vůbec něco, co nebylo stvořeno Bohem, existovalo odevždy. V odmítnutí této možnosti se Tomáš opírá nejen o „víru“, nýbrž také o učení filosofů (které ovšem nejmenuje, jen je charakterizuje, tedy zjevně jen „některých filosofů“). A potom se zabývá možností, že odevždy existovalo i něco, co bylo stvořeno Bohem, i když rovněž odevždy (s možným, ale odmítnutým odvoláním na nezměrnou boží moc, včetně této možnosti).

Považuji za velmi zajímavé, že se – jak se zdá – Tomáš nezabývá hned také myšlenkou, jak je to vlastně s tím „časem“, a to nejen s časem věčných, ale stvořených skutečností, ale i s časem samotného Stvořitele. Je vůbec možno mluvit o stvoření (tedy počátku, vzniku) času věčných, ale stvořených „věcí“, nebo je nutno čas sám předpokládat jako stvořený i pro počátek samotného aktu stvoření, tedy za jakousi samostatnou skutečnost, nejen spadající do rámce skutečnosti Boha, anebo spíše za do té míry s Bohem spjatou, že ani nemusela být stvořena? Je to zajímavé zejména v souvislosti s tím, že o řadu staletí před ním byl Augustin přesvědčen, že čas byl stvořen, že je součástí stvoření. To by ovšem znamenalo, že sám Bůh ani není v čase, ani nemá žádný „svůj“ čas (netotožný s časem stvořeného světa); jinak by totiž vznikla otázka, jak může být (existovat) jeden základnější čas, v němž došlo nebo dochází k startu (počátku a pokračování) nějakého jiného, druhotného času. Jistou analogii na nižší úrovni bychom mohli spatřovat např. k odlišnému „spádu“ časových průběhů třeba v buňce a vedle toho v celém vícebuněčném organismu (jehož ona buňka je součástí), eventuálně různého „spádu“ času historický událostí a přírodních událostí, atd.

(Písek, 180909-1.)